

TEKSTY PRZYJĘTE

P8_TA(2015)0073

Tanzania, w szczególności kwestia zawłaszczania ziemi

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 12 marca 2015 r. w sprawie Tanzanii, w szczególności kwestii zawłaszczania ziemi (2015/2604(RSP))

Parlament Europejski,

- uwzględniając inicjatywę dotyczącą przejrzystości gruntowej, podjętą przez G8 w 2013 r.,
- uwzględniając strategię ramową i wytyczne Unii Afrykańskiej w sprawie polityki gruntowej w Afryce (ALPFG), ramy polityki Unii Afrykańskiej na rzecz pasterstwa w Afryce: zapewnienie, ochrona i poprawa warunków życia, środków utrzymania i praw społeczności pasterskich, przyjętej w październiku 2010 r. przez konferencję afrykańskich ministrów rolnictwa i zatwierdzonej przez Radę Wykonawczą na 18. posiedzeniu zwykłym, które odbyło się w styczniu 2011 r. w Addis Abebie (Doc. EX.CL/631 XVIII) oraz uwzględniając oświadczenie Unii Afrykańskiej z 2009 r. w sprawie gruntów w Afryce i związanych z tym wyzwań,
- uwzględniając deklarację przyjętą podczas światowego szczytu poświęconego bezpieczeństwu żywnościowemu, który odbył się w 2009 r. w Rzymie, zasady odpowiedzialnych inwestycji rolniczych dokonywanych z poszanowaniem praw, środków utrzymania i zasobów (PRAI), dobrowolne wytyczne Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) w sprawie odpowiedzialnego zarządzania tytułami prawnymi do gruntów, łowisk i lasów w kontekście krajowego bezpieczeństwa żywnościowego (VGGT),
- uwzględniając wytyczne Unii Afrykańskiej, Afrykańskiego Banku Rozwoju i Komisji Gospodarczej ds. Afryki w sprawie inwestycji na dużą skalę w Afryce (LSLBI),
- uwzględniając sprawozdanie specjalnego sprawozdawcy Narodów Zjednoczonych ds. prawa do żywności Oliviera De Schuttera z dnia 11 czerwca 2009 r. pt. „Nabywanie i dzierżawa gruntów na szeroką skalę: podstawowe zasady i środki umożliwiające podjęcie wyzwania w zakresie praw człowieka”;
- uwzględniając deklarację milenijną z dnia 8 września 2000 r., w której określono milenijne cele rozwoju (MCR), w szczególności cele 1, 3 i 7,

- uwzględniając sprawozdanie ONZ w sprawie milenijnych celów rozwoju z 2014 r.,
 - uwzględniając sprawozdanie Konferencji ONZ w sprawie Zrównoważonego Rozwoju, która odbyła się w Rio de Janeiro (Brazylia) w dniach 20–22 czerwca 2012 r.,
 - uwzględniając badanie zrealizowane w ramach Programu Narodów Zjednoczonych ds. Osiedli Ludzkich zatytułowane „Pewne prawa do gruntów dla wszystkich” z 2008 r. i wytyczne Programu zatytułowane „Jak stworzyć politykę gruntową na rzecz ubogich: proces, wskazówki i lekcje”,
 - uwzględniając Deklarację praw ludów tubylczych ONZ (UNDRIP) oraz konwencję Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) dotyczącą ludności tubylczej i plemiennej (nr 169) z 1989 r.,
 - uwzględniając ustawę o gruntach wiejskich nr 5 z 1999 r. oraz ustawę Zjednoczonej Republiki Tanzanii z 1982 r. o samorządzie lokalnym,
 - uwzględniając wytyczne UE z 2004 r. w sprawie polityki gruntowej zawierające wskazówki dotyczące rozwoju polityki gruntowej i planowania w krajach rozwijających się;
 - uwzględniając oświadczenie Komisji z dnia 9 kwietnia 2014 r. w sprawie utworzenia nowego programu o budżecie w wysokości 33 000 000 EUR, mającego na celu poprawę zarządzania gruntami w Afryce Subsaharyjskiej oraz zapewnienia rodzinom rolników i najsłabszym społecznościom w tym regionie bezpieczeństwa żywnościowego i żywieniowego,
 - uwzględniając wytyczne ONZ z 2011 r. dotyczące biznesu i praw człowieka,
 - uwzględniając rezolucję Wspólnego Zgromadzenia Parlamentarnego AKP-UE w sprawie skutków społecznych i środowiskowych pasterstwa w państwach AKP, przyjętą w listopadzie 2013 r. (ACP-EU/101.526/13/fin),
 - uwzględniając analizę z 2015 r. zleconą przez Podkomisję Praw Człowieka, dotyczącą wpływu, jaki ma zawłaszczanie ziemi na prawa człowieka,
 - uwzględniając zmienioną umowę z Kotonu,
 - uwzględniając Powszechną deklarację praw człowieka,
 - uwzględniając Afrykańską kartę praw człowieka i ludów,
 - uwzględniając art. 135 ust. 5 i art. 123 ust. 4 Regulaminu,
- A. mając na uwadze, że najważniejsze wyzwania XXI wieku, tj. bezpieczeństwo żywnościowe, niedobór energii, niedobór wody, rozrost miast i wzrost liczebności populacji, degradacja środowiska naturalnego, zmiana klimatu, klęski żywiołowe i niestabilność państwa są związane z problemami w zakresie zarządzania gruntami, co sprawia, że kompleksowa reforma rolna i zabezpieczenia praw do gruntów wymagają priorytetowego potraktowania;
- B. mając na uwadze, że władze Tanzanii zapowiedziały, że zamierzają sprzedać prywatnej

firmie z siedzibą w Zjednoczonych Emiratach Arabskich, zajmującej się organizowaniem polowań i safari, 1500 kilometrów kwadratowych gruntów należących do Masajów, położonych w Zachodnim Serengeti; mając na uwadze, że plan ten obejmuje eksmisję 40 000 masajskich pasterzy;

- C. mając na uwadze, że ze względu na międzynarodową presję w listopadzie 2014 r. prezydent Tanzanii Jakaya Kikwete oświadczył, że rezygnuje z planu i przyrzekł, że nigdy nie zmusi Masajów do opuszczenia ziemi ich przodków; mając na uwadze, że pomimo złożonej obietnicy tysiące Masajów zostało nielegalnie wyeksmitowanych ze swoich ziem; mając na uwadze, że według ostatnich doniesień władze tanzańskie zniszczyły ponad 200 domostw, skonfiskowały zwierzęta gospodarskie i pozbawiły dachu nad głową ponad 3000 osób;
- D. mając na uwadze, że tanzańscy Masajowie od dawna walczą z władzami Tanzanii o własność ziemi – od 1992 r., kiedy zagraniczna firma Ortello Business Corporation (OBC) zdobyła prawo do prowadzenia polowań na obszarze rezerwatu Loliondo zamieszkałym przez masajskich pasterzy i stanowiącym ich prawną własność;
- E. mając na uwadze, że petycję społeczności masajskiej z obszaru Ngorongoro podpisały w internecie na stronie organizacji AVAAZ ponad 2 mln osób z całego świata;
- F. mając na uwadze, że prywatni inwestorzy i rządy okazują rosnące zainteresowanie nabywaniem ziemi na dużą skalę lub jej długoterminową dzierżawą na potrzeby produkcji żywności, wytwarzania energii lub wydobywania surowców mineralnych, głównie w Afryce w krajach rozwijających się, przede wszystkim w Tanzanii;
- G. mając na uwadze, że w latach 2005–2008 w Tanzanii nastąpił znaczny wzrost zainteresowania tworzeniem dużych plantacji na potrzeby produkcji biopaliw ze strony podmiotów krajowych i zagranicznych; przyznano wówczas ok. 640 tys. hektarów ziemi inwestorom, pozbawiając tym samym rolników i gospodarstwa wiejskie ziemi i środków do życia oraz potęgując brak bezpieczeństwa żywnościowego;
- H. mając na uwadze, że szacunkowo użytkowanie 1,4 mld hektarów gruntów na świecie regulują normy zwyczajowe; mając na uwadze, że w konwencji MOP nr 169 oraz deklaracji ONZ w sprawie praw ludów tubylczych przewidziano szczególne formy ochrony dostępu ludów tubylczych do ziemi, przy czym art. 10 wspomnianej deklaracji zakazuje usuwania siłą ludu tubylczego z jego ziem lub terytoriów i przesiedlania go bez jego uprzedniej, dobrowolnej i świadomej zgody oraz zawarcia porozumienia w sprawie sprawiedliwego i uczciwego zadośćuczynienia oraz, w miarę możliwości, prawa powrotu;
- I. mając na uwadze, że nabywanie ziemi na szeroką skalę może być określone zgodnie z deklaracją z Tirany z 2011 r. jako „zawłaszczenie ziemi”, jeśli spełniony jest przynajmniej jeden z poniższych warunków: jednoznaczne naruszenie praw człowieka, przesiedlanie społeczności lokalnej bez jej uprzedniej, dobrowolnej i świadomej zgody, brak przejrzystej umowy, wykazane w ocenie sytuacji negatywne skutki społeczne, gospodarcze i ekologiczne;
- J. mając na uwadze, że według Afrykańskiego Banku Rozwoju 75% populacji Tanzanii stanowią drobni rolnicy; mając na uwadze, że społeczności pasterskie żyją w zgodzie i harmonii z chronionymi gatunkami dzikiej fauny i, łącznie z Masajami, stanowią ok. 10% populacji Tanzanii, lecz nadal masowo tracą swoją ziemię, co wynika ze sprzedaży ziemi

bez odpowiedniej wiedzy na temat konsekwencji prawnych i praktycznych, nieuczciwego i bezprawnego przekazywania ziemi cudzoziemcom oraz klasyfikowania ziemi przez władze jako powiernictw gruntowych, rezerwatów lub parków narodowych;

- K. mając na uwadze, że art. 17 Powszechnej deklaracji praw człowieka stanowi, iż każdy człowiek, zarówno sam, jak i wspólnie z innymi, ma prawo do posiadania własności, a nikt nie może być arbitralnie pozbawiony swojej własności;
- L. mając na uwadze, że przedsiębiorstwa międzynarodowe, w tym europejskie, odegrały istotną rolę w nabywaniu gruntów na szeroką skalę w Tanzanii, a międzynarodowe instytucje finansowe brały udział w finansowaniu szeroko zakrojonych transakcji tego typu w tym kraju;
- M. mając na uwadze, że w strategii ramowej i wytycznych w sprawie polityki gruntowej w Afryce wezwano do poszanowania praw człowieka przynależnych społecznościom, w tym do poszanowania zwyczajowych praw do ziemi i zasobów związanych z ziemią;
- N. mając na uwadze, że w maju 2014 r. UE rozpoczęła nowy program mający na celu poprawę zarządzania gruntami oraz pomoc w podnoszeniu bezpieczeństwa żywnościowego i żywieniowego rodzin rolniczych i społeczności podatnych na zagrożenia w krajach Afryki;
 - 1. zdecydowanie potępia bezprawne przesiedlanie miejscowych społeczności wiejskich, niszczenie ich wiosek i tradycyjnego stylu życia, łamanie przynależnych im podstawowych praw człowieka, w tym prawa do odpowiedniej żywności, wody i odpowiednich warunków mieszkaniowych;
 - 2. potępia w szczególności działania, w których nie uznaje się zasadności zwyczajowych tytułów prawnych do ziemi, przyznających prawa ustawowe osobom lub społecznościom oraz zapobiegających wywłaszczaniu i nadużyciom w dziedzinie praw do ziemi, pamiętając, że takie tytuły prawne są szczególnie powszechne w społecznościach afrykańskich;
 - 3. wzywa rząd Tanzanii do natychmiastowego wdrożenia dobrowolnych wytycznych dotyczących odpowiedzialnego zarządzania własnością ziemi, łowisk i lasów (VGGT) oraz do zapewnienia możliwości skutecznego dochodzenia przed sądem wynikających z nich praw; wzywa do przestrzegania pierwszej podstawowej reguły przewodnich zasad dotyczących wielkich inwestycji gruntowych w Afryce (LSLBI), która obejmuje przestrzeganie praw człowieka społeczności i zwyczajowych praw gruntowych oraz przyczynia się do odpowiedzialnego zarządzania gruntami i zasobami gruntowymi zgodnie z zasadą praworządności; wzywa do poprawy stanu praw własności gruntów przysługujących kobietom, które stanowią co najmniej połowę siły roboczej w rolnictwie i handlu, ale których dostęp do praw własności i do usług towarzyszących takim prawom (np. dostęp do banków i udziału w stowarzyszeniach) pozostaje ograniczony, a także do poprawy stanu praw do gruntów przysługujących społecznościom i grupom społecznym znajdującym się w najtrudniejszym położeniu, takim jak społeczności pasterskie;
 - 4. apeluje o przeprowadzenie niezależnego dochodzenia w sprawie sporów dotyczących gruntów w Loliondo;
 - 5. wzywa rząd Tanzanii do wspierania polityki dotyczącej inwestycji rolnych, która przynosi

korzyść lokalnej ludności w odnośnych regionach, do przestrzegania i egzekwowania swojej polityki dotyczącej ocen społecznych i środowiskowych skutków, w tym oceny skutków dla lokalnej produkcji żywności, przed rozpoczęciem wszelkich projektów inwestycyjnych, oraz do należytego poszanowania przepisów dotyczących konsultacji i odszkodowania w przypadku wywłaszczenia gruntu;

6. przypomina w szczególności, że na mocy prawa międzynarodowego ludności tubylczej przyznano szczególne formy ochrony ich praw do gruntów; podkreśla, zgodnie z deklaracją ONZ w sprawie praw ludów tubylczych, że wszelkie zmiany w użytkowaniu gruntów powinny mieć miejsce jedynie po uzyskaniu uprzedniej, swobodnej i świadomej zgody lokalnych społeczności, których one dotyczą; nalega, aby państwa zapewniły skuteczne mechanizmy zapobiegania i odwołania w odniesieniu do wszelkich działań, których celem lub skutkiem jest wywłaszczenie ludności tubylczej z jej gruntów, terytoriów lub zasobów;
7. wyraża zaniepokojenie brakiem dokładnych informacji i tajemnicą związaną z szeregiem inwestycji w Tanzanii; zwraca się do Komisji o zachęcanie władz, by dopilnowały, że transakcje dotyczące gruntów będą miały charakter publiczny i przejrzysty oraz będą dostosowane do hodowców i pasterzy;
8. wzywa w szczególności Komisję do aktywnego zaangażowania się we współpracę z władzami Tanzanii w celu zdecydowanego zachęcania ich do prawnie wiążącego i skodyfikowanego uznania praw Masajów, ze szczególnym odniesieniem do gruntów ich przodków, tak aby zapewnić niezbędną ochronę prawną w celu uniknięcia przyszłych sporów;
9. podkreśla, że zabezpieczenie tytułów prawnych do gruntów społecznościom wiejskim jest kluczowe dla osiągnięcia milenijnych celów rozwoju (MCR); wzywa UE do wzmocnienia zdolności sądów w krajach rozwijających się w zakresie skutecznego egzekwowania prawa własności i rozstrzygania sporów gruntowych, w ramach ogólnego podejścia mającego na celu konsolidację systemów sądowych i rządów prawa;
10. przypomina, że projekty na dużą skalę często powodują poważne szkody dla środowiska naturalnego, w tym wyrąb lasów, utratę różnorodności biologicznej i zanieczyszczenie wody;
11. zwraca się do Komisji o dostosowanie wytycznych w zakresie polityki gruntowej do VGGT i nadanie im większego znaczenia w programach współpracy na rzecz rozwoju, polityce handlowej i inwestycyjnej oraz o zaangażowanie w wielostronnych instytucjach finansowych;
12. ponownie podkreśla, że prawa człowieka oraz przepisy zakazujące przejmowania gruntów należy włączyć do unijnych umów handlowych i inwestycyjnych, w tym do ogólnego systemu preferencji (GSP);
13. podkreśla znaczenie pełnej przejrzystości i rozliczalności działań unijnych przedsiębiorstw i instytucji finansowych w związku z inwestycjami w przemyśle rolnym i nabywaniem na dużą skalę gruntów w Tanzanii oraz domaga się silnego i skutecznego unijnego mechanizmu monitorowania tych działań;
14. wzywa Komisję do przedłożenia Parlamentowi sprawozdania w sprawie wydatków w

ramach programów rozwoju i budżetu UE dotyczącego zarządzania gruntami, w celu zapewnienia, że programy te będą wspierały prawa człowieka i rozwiązywały problemy związane z zawłaszczaniem gruntów;

15. podkreśla, że w procesach polityki gruntowej należy rzeczywiście uznać rolę lokalnych i społecznych instytucji i struktur administracji/zarządzania gruntami, podobnie jak tych państwowych;
16. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszej rezolucji Radzie, Komisji, Unii Afrykańskiej oraz rządowi i parlamentowi Tanzanii.